

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Lidt om stød i sproget

Af [Ole Klitgaard](#) 9. august 2009 • I kategorien [Udtale](#) •

“En ændring i artikulationsmåden”, hedder det blandt andet. Det er jo ikke noget man tænker på når man taler, herunder artikulerer. Men jeg kom til at tænke på det da jeg for nylig hørte om de mobiler der blev udstillet på sydstranden i Århus. I den betydning skal ordet åbenbart udtales uden stød – hvilket i hvert fald omhyggeligt (sådan hørte jeg det) blev gjort i den pågældende præsentation i radioen. Det hedder nemlig en mobile i ental, med langt *i* (og selvfølgelig uden stød) – det er først i flertalsformen det ikke virker selvfølgeligt. Udtalt med stød betyder det jo mobiltelefoner.

Nå, men det fik mig samtidig til at tænke på morsingbomål og den måde man i den dialekt omgås (for ikke at sige omgår) stød på i visse ordformer. Som lille boede jeg en periode hos min moster på Mors (eller Morsø, som den også hedder) og legede med min fetter og hans kammerater, og da jeg kom hjem til København, talte jeg efter sigende morsingboks – hvilket jeg selvfølgelig ikke kan huske (at jeg gjorde, for det var omkring 1949-50, og jeg var kun 6 år). Men jeg lærte i hvert fald sproget – det er så speciel en dialekt at man næsten kan tale om et sprog: Da jeg i midten af 1960’erne var til min kusines bryllup i forsamlingshuset i Øster Jølby, måtte jeg oversætte et par af talerne for min kæreste, hun forstod stort set ikke et ord.

Ellers er jeg ikke kommet ret meget på øen, men jeg blev igen mindet om det kære sprog da jeg for et par år siden tilbragte to sommerferieuger på Fur, den lille nabøø til Mors: Her taler man også (stadig) morsingbomål. Og øen udtales sådan cirka *fugr*, sådan at man i stedet for *fu’r* (med stød) bruger noget der lyder som en hjælpekonsonant – ligesom for at bliver hjulpet over stødet. Jeg ved dog ikke om det vil være korrekt at sige at der ikke er stød i den slags ord på morsingboks. Der er mange af dem, fx *bigl* i st. f. *bi’l* og *tugr* i st. f. *tu’r*. I øvrigt udtales Fur ikke i stil med udtalen af Flügger (malerfirmaet) – der ganske vist udtales helt uden stød, ikke? Og for at vende tilbage til udgangspunktet vil jeg tro at en mobil (telefon) på morsingboks udtales *mobigl* – det har jeg ganske vist ikke hørt, og det hørte man jo i hvert fald ikke i 1950, men den bil min onkel havde, var i hvert fald en *bigl*.

Det er jo ikke fordi der ellers ikke er stød i morsingboks. Og ligeså med århusiansk. Derfor blev jeg lidt skuffet over at blive korrekset når jeg udtalte gadenavnet Graven med stød. Det må man endelig ikke. Graven er en sidegade til Mejlgade, og da jeg i sin tid læste Svend Åge Madsens Tugt og utugt i mellemtiden (det var før jeg fik en kæreste i Århus), fandt jeg det morsomt at der i bogen lå et værtshus ved navn Gravens Rand (hvilket ligesom Graven hentydede til stadsgraven, mens det værtshus af samme navn der tidligere lå i byen, lå lige over for Nordre Kirkegård). Men altså, på århusiansk udtales Graven ikke *gra’ven*, men *graven* med langt *a*. Sikker ligesom navnet på familien Raven i samme bog.

Det er i øvrigt nærliggende at antage at brugen af stød i sproget kan virke stødende, måske ligefrem frastødende. Jeg har bemærket det i reklame-speak, hvor man jo bevidst arbejder med den slags: Seerne skal tiltrækkes og endelig ikke (fra)stødes. Hør fx på nogle af de speakede tekster i reklame-tv såsom “Send cykel til 1277, så deltar du i lodtrækningen...”. Der er især en speaker der udtaler 12 uden stød og i en noget unaturlig diktion der taler ned til lytteren på en lidt pussenusset facon. Det er aggressiv reklame i fåreklæder, så at sige.

*Ole Klitgaard, kultursociolog
bogtilrettelægger, [Forlagsbureauet](#)*

Læs også:

- [Borgmesterkæder og dialektgrænser](#) Kort der sammenligner forekomsten af forskellige typer stød i dansk for 100 år siden med resultatet af kommunevalget 2009. (Stød-kort: Nordisk Forskningsinstitut <http://nfi.ku.dk/>) Kortet over borgmesterposterne fra kommunevalget 17. november...
- [Spørgsmål på spørgsmål](#) “Ka’ veste flyde? Ka’ jakker!” – de unge medlemmer af Hobro Roklub var klædt på til efterfølgende vandgang, da de var tilskuere til navngivningen af klubbens fire nye fartøjer. (Tekst...
- [Sønderjyder og københavnere kender naboen på sproget](#) I april 2011 gennemførtes på nettet den hidtil største undersøgelse af, hvor gode danskere er til at genkende hinanden på sproget. Næsten 30.000 deltog i undersøgelsen. Resultaterne viser, at både...
- [TV-serie om sproget](#) I morgen og de følgende fire søndage kl 22.10 sender DR2 en serie udsendelser med fællestitlen ‘Kampen om sproget’. Værten Adrian Hughes undersøger mangfoldigheden i dansk sprogbrug. Den store interesse...

Tagget med: århusiansk, Dialekter, Ord, reklame, stød, Udtale

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Seneste sprognyheder

4/5	Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
27/4	Lille indsats styrker små børns sprog www.dr.dk
26/4	Lad os komme det danske 'jantekomma' til livs politiken.dk
23/4	Ud med sproget - Berlingske Mener www.b.dk
20/4	Unikt runefund i centrum af Odense videnskab.dk

4/1	John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 www.nytimes.com
10/8	Young women, give up the vocal fry and reclaim your strong female voice www.theguardian.com
20/5	Bill Funding Native Language Programs Passes mtpr.org
17/5	Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes recording - WAM - West Australian Music wam.org.au
13/5	Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation of American Indian Languages - Native News Online nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog-museet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Udtale'

Sønderjyder og københavnere kender naboen på sproget
Ældre mennesker sjusker med sproget
Islændinges udtale af dansk
Out of Africa

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?
Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish
Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet
Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?
Monica Scheuer til Jødiske efternavne
jane til Jødiske efternavne
InglêS til Sprogene i Mozambique
Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?
Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?
Henrik Klindt-Jensen til Ded borriñholmska måled

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk
Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter
engelsk esperanto Formidling fransk identitet
konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord
ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion
romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi
sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi
svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale
Underholdning video vokaler

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
november 2014	LL-Map: Language and Location
maj 2014	Minority Rights Group
marts 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2014	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
oktober 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	
juni 2012	
maj 2012	
april 2012	
marts 2012	
februar 2012	
januar 2012	
december 2011	
november 2011	
oktober 2011	
september 2011	
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	
maj 2010	
april 2010	
marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
juli 2009	
juni 2009	

Resurser
Bogstavlyd
Dansk sprognævn
Den danske ordbog
Dialekt.dk
dk.kultur.sprog
Korpus.dk
Nye ord i dansk på nettet (NOID)
Ordbog over det danske sprog
Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
Sproget.dk
Svenska Akademien
Θ (Schwa.dk)

maj 2009
april 2009
marts 2009